

Koronaviruspandemian vaikutukset suomalaiseen työ- lainsäädäntöön

Veera Aro

Tekijä(t) Veera Aro	
Koulutusohjelma Johdon assistenttityön ja kielten koulutusohjelma	
Raportin/Opinnäytetyön nimi Koronaviruspandemian vaikutukset suomalaiseen työlainsäädäntöön	Sivu- ja liitesivumäärä 21
<p>Tämän työn tavoitteena on selvittää vallitsevan koronaviruspandemian vaikutuksia suomalaiseen työlainsäädäntöön. Koronaviruspandemialla on ollut suuret vaikutukset yhteiskuntaan, työntekoon sekä työlainsäädäntöön. Valmiuslain pykälä on otettu käyttöön ensimmäistä kertaa rauhan aikana, ja kattavia muutoksia on tullut myös muun muassa työsopimuslakiin sekä yhteistoimintalakiin. Koronavirustilanne on aiheuttanut paljon lomautuksia ja työttömyyttä eri sektoreilla, jonka myötä myös erilaisia koronatukia on alettu myöntämään.</p> <p>Aihe on hyvin ajankohtainen, sillä koronavirustilanne puhkesi vakavasti Suomessa vasta maaliskuun puolessa välissä, ja lakimuutokset on saatettu voimaan hyvin nopealla aikataululla siitä lähtien. Monet väliaikaiset lait ovat voimassa 30. kesäkuuta asti, ja jää nähtäväksi, jatketaanko väliaikaisten lakien voimassaoloa, vai aletaanko niistä luopumaan.</p> <p>Työ on tehty toukokuun aikana keskellä koronaviruspandemiaa, ja tiedot perustuvat sen hetkiseen lainsäädäntöön. Työn tuloksena syntyi yhteenveto työlainsäädännön väliaikaisista muutoksista sekä haastattelujen kautta väliaikaisen lainsäädännön sekä yleisen koronavirustilanteen aiheuttamien toimenpiteiden, kuten esimerkiksi kokoontumisrajoituksen vaikutuksista työtilanteisiin sekä työn tekemisen tapoihin.</p>	
Asiasanat Covid-19, koronavirus, työlainsäädäntö, valmiuslaki, lomautus	

Sisällys

1	Johdanto	1
1.1	Tutkimuksen luonne	1
1.2	Lähdeaineisto	1
1.3	Työn rajausta	1
1.4	Työn rakenne	2
2	Käsitteistö	3
2.1	COVID-19	3
2.2	Valmiuslaki	3
2.3	Epidemia & pandemia	4
3	Pandemian aiheuttamat yleiset vaikutukset suomalaiseen työelämään	5
3.1	Kaupan ala	5
3.2	Teollisuus	5
3.3	Matkailu- ja ravintola-ala	5
3.4	Työn tekemisen muutokset	6
4	Muutokset lainsäädännössä	7
4.1	Valmiuslaki 1552/2011	7
4.2	Muutokset yhteistoimintalaissa	8
4.3	Nopeutettu lomautusprosessi alle 20 hengen yrityksille	9
4.4	Irtisanotun takaisinottovelvollisuus 9 kuukautta	10
4.5	Määräaikaisen työntekijän lomautus	10
4.6	Työsopimuksen purkaminen koeajalla taloudellisista syistä	10
4.7	Laki koronavirusepidemian vuoksi palkatta työstä poissa olevalle maksettavasta väliaikaisesta tuesta	10
5	Hallituksen esitykset	12
5.1	Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi väliaikaisista poikkeuksista työttömyysturvalakiin covid-19-epidemian vuoksi (HE 61/2020)	12
5.2	Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain 2 ja 8 luvun sekä työttömyysturvalain 2 a luvun 13 §:n ja 11 luvun väliaikaisesta muuttamisesta (HE 58/2020)	13
6	Koronatuet	14
6.1	Tuet yrityksille	14
6.2	Tuet yksityishenkilöille	15
7	Haastattelut koronan vaikutuksesta omaan työtilanteeseen	16
8	Lähtöleveysnäkökulman näkymät	19
9	Pohdinta	20
9.1	Yhteenveto	20
9.2	Opinnäytetyöprosessin yhteenveto ja arviointi	20
	Lähteet	22

1 Johdanto

Opinnäytetyön tavoitteena on selvittää vallitsevan koronaviruspandemian vaikutuksia suomalaisen työlainsäädäntöön. Koronavirustilanteen vuoksi otettiin ensimmäistä kertaa rauhan aikana käyttöön valmiuslain pykälä, ja tehtiin väliaikaisia muutoksia muun muassa yhteistoimintalakiin sekä työsopimuslakiin. Koronaviruspandemialla on ollut suuret vaikutukset yhteiskunnan toimintaan, joten esimerkiksi lomautuskäytäntöihin, irtisanomisiin, määräaikaisiin työsopimuksiin sekä työsopimuksen purkamisen ehtoihin koeajalla on ollut tarvetta tehdä väliaikaisia muutoksia. Jo toteutuneiden lakimuutosten lisäksi hallitus on esittänyt muutoksia koskien muun muassa työttömyysturvalakia. Pyrin kuvaamaan työssä tämänhetkiset muutokset työlainsäädännössä, jotka ovat syntyneet koronaviruspandemian johdosta. Lisäksi tavoitteena on selvittää lakimuutosten vaikutuksia käytännössä, eli miten väliaikaisesti muuttunut lainsäädäntö on vaikuttanut yrittäjän työntekoon sekä palkkatöissä käyvän henkilön työntekoon ja työpäivien sisältöön.

1.1 Tutkimuksen luonne

Tutkimus on luonteeltaan kuvaileva. Pyrin työssäni kartoittamaan aiempaa työlainsäädäntöä sekä sitä, miten se on väliaikaisesti muuttunut, ja mitä muutoksia mahdollisesti vielä toteutetaan hallituksen esitysten perusteella. Lisäksi käsittelen hieman pandemian aiheuttamia muutoksia yleisesti työelämään ja työn tekemisen tapoihin muun muassa haastatteleamalla yksinyrittäjää sekä palkkatöissä käyvää, jotta puhtaan työlainsäädännön muutoksien selvittämisen lisäksi olisi mahdollista kerryttää myös käytännön tietoa siitä, miten lakimuutokset ovat muuttaneet työn tekemisen tapoja tai omaa työtilannetta.

1.2 Lähdeaineisto

Käyttämäni lähdeaineisto koostuu pitkälti Suomen lainsäädännöstä, eri viranomaisten sivustoista sekä eri ammattiliittojen sivustoista. Kaikki käyttämäni lähteistä ovat sähköisiä lähteitä, sillä aihe on hyvin uusi ja ajankohtainen, hiljattain syntynyt, joten sähköiset lähteet ovat luontainen valinta.

1.3 Työn rajaus

Olen rajannut työn käsittelemään työlainsäädännön muutoksia, sekä muutoksien vaikutuksia käytännön työntekoon sekä yrittämiseen kahden eri haastattelun kautta. Lisäksi työssä käsitellään koronaviruspandemian vaikutuksia työelämään yleisesti. Pandemia on Suomessa vaikuttanut hyvin negatiivisesti muun muassa teollisuuteen, kaupan alaan sekä

matkailu- ja ravintola-alaan, sillä näillä aloilla on eniten lomautuksia ja työttömyyttä tällä hetkellä.

1.4 Työn rakenne

Työ koostuu yhdeksästä eri pääluvusta: Johdanto, käsitteistö, pandemian aiheuttamat yleiset vaikutukset suomalaiseen työelämään, muutokset lainsäädännössä, hallituksen esitykset, koronatuot, haastattelut koronan vaikutuksesta omaan työtilanteeseen, lähitulevaisuuden näkymät sekä pohdinta. Työssä edetään siis yleisten työelämävaikutusten kautta lainsäädännön muutoksiin ja hallituksen esityksiin sekä erilaisiin koronatukimuotoihin, jonka jälkeen taas otetaan käytännön vaikutusten näkökulma huomioon haastatteluiden kautta. Sen jälkeen pohditaan, miltä lähitulevaisuus saattaa näyttää työllisyyden näkökulmasta.

2 Käsitteistö

Keskeisiä käsitteitä työssä ovat COVID-19, valmiuslaki sekä epidemia ja pandemia.

2.1 COVID-19

Koronaviruksella tarkoitetaan samaan ryhmään kuuluvia yleisiä viruksia, joista aiheutuu yleensä lievä hengitystietulehdus (Anttila 2020). Joulukuussa 2019 Kiinassa todettiin keuhkokuumeetapauksia, joiden aiheuttajana oli uusi koronavirus nimeltään SARS-CoV-2. Uuden koronaviruksen nimi tulee sukulaisviruksensa, SARS-koronaviruksen nimestä. Uuden koronaviruksen aiheuttaman taudin nimeksi on annettu COVID-19, joka muodostuu sanoista corona, virus ja disease. (THL 2020.) Uuden koronaviruksen aiheuttamiin oireisiin kuuluvat muun muassa kuume, yskä, lihaskivut, hengenahdistukset ja esimerkiksi pahoinvointi, ja virus aiheuttaa äkillisen hengitystieinfektion. Monilla oireet pysyvät lievinä, mutta osa sairastuu vakavasti. Virus tarttuu pisaratartuntana esimerkiksi yskimisen tai aivastamisen kautta, sekä myös kosketuksen kautta lähikontaktissa. Koronavirus voi tarttua myös pinnoilta. (THL 2020.) Taudin ehkäisystä hankalan tekee se, että taudin hoitoon tai ehkäisyyn ei ole ainakaan vielä rokotetta tai lääkehoitoa (THL 2020). THL:n ajankohtaisen koronaviruskartan mukaan opinnäytetyön aloitusvaiheessa (30.4.) ilmoitettuja koronavirustapauksia Suomessa oli 4995 ja Suomen väkimäärään suhteutettuna taudin ilmaantuvuus oli 90 tapausta per 100 000 asukasta. Tautiin liittyviä kuolemia oli yhteensä 211, kun arvion mukaan toipuneita oli vähintään 3000. Tällä hetkellä (16.5.) ilmoitettuja tapauksia on yhteensä 6286, ilmaantuvuus Suomen väkilukuun suhteutettuna 113 tapausta per 100 000 asukasta kohden ja tautiin liittyviä raportoituja kuolemia 297. Toipuneita on arviolta vähintään 5000. (THL 2020.) Maailmanlaajuisesti viruksen aiheuttamiin infektioihin on kuollut hieman vajaa 7 % sairastuneista (Anttila 2020).

COVID-19 on levinnyt epidemiasta maailmanlaajuiseksi. Maailman terveysjärjestö WHO julisti koronaviruksen pandemiaksi maaliskuun puolessa välissä. (Anttila 2020.) Sairastuneita on todettu Afrikassa, Aasiassa, Amerikassa, Euroopassa, Oseaniassa ja Australiassa (European Centre for Disease Prevention and Control 2020.)

2.2 Valmiuslaki

Valmiuslailla tarkoitetaan vuonna 2011 annettua lakia 1552/2011, jonka tarkoituksena on turvata sekä väestöä että toimeentuloa sekä yleisesti suojata taloutta, perusoikeuksia ja turvaa poikkeuksellisessa tilanteessa. Laki sisältää viranomaisten toimivaltuuksien määrittelyn poikkeusaikana. Valmiuslain 1 §:ssä on määritelty erilaiset poikkeusolotilanteet, ja

tällä hetkellä koronavirustilanne täyttää laissa määritellyn kriteerin ”vaikutuksiltaan erityisen vakavaa suuronnettomuutta vastaava hyvin laajalle levinnyt vaarallinen tartuntatauti”. (Surakka 2020.)

2.3 Epidemia & pandemia

Epidemialla tarkoitetaan muualta kulkeutunutta kulkutautia, joka leviää suureen osaan jonkin alueen väestöstä, tai sillä tarkoitetaan taudin merkittävän laajaa leviämistä tai minkä tahansa ilmiön tai taudin poikkeuksellista yleisyyttä jossakin yhteisössä (Terveyskirjasto 2020). Pandemialla puolestaan tarkoitetaan epidemiaa, joka ulottuu yli maanosien (Terveyskirjasto 2020).

3 Pandemian aiheuttamat yleiset vaikutukset suomalaiseen työelämään

Koronavirustilanne on aiheuttanut monia muutoksia työelämään. Hallituksen esityksen HE 61/2020 eduskunnalle laiksi väliaikaisista poikkeuksista työttömyysturvalakiin covid-19-epidemian vuoksi 1 luvun mukaan 7.4.2020 yli 375 000 ihmistä oli keskellä YT-neuvotte-luita ja 6.4. mennessä noin 112 000 ihmistä oli ilmoitettu/ilmoittautunut lomautetuksi/työttömäksi. Helsinki Graduate School of Economicsin tekemän vertailun mukaan lomautettujen ja työttömien määrä on kasvanut merkittävästi ajanjaksolla 15.3.-27.4.2020 verrattuna viime vuoden samaan ajanjaksoon. Vertailluista aloista lukumäärällisesti eniten työttömiä ja lomautettuja on kaupanalalla, teollisuusalalla sekä majoitus- ja ravintola-alalla. (Helsinki Graduate School of Economics 2020.)

3.1 Kaupan ala

Kaupan alalla työttömyys- ja lomautusmäärät kasvoivat 15.3.-27.4. aikavälillä tarkasteltuna viime vuoden alle 5 000:sta reilusti yli 35 000:een, melkein 40 000 asti (Helsinki Graduate School of Economics 2020). Koko kaupan liikevaihto pieneni noin 2,1 prosenttia viime vuoden maaliskuusta. Kaupan liiton pääekonomisti Jaana Kurjenojan mukaan suurin liikevaihdon pientyminen maaliskuussa tapahtui vaatteiden ja jalkineiden kaupan osalta. (Kaupan liitto 2020.)

3.2 Teollisuus

Työ- ja elinkeinoministeriön tilannetietopaketin mukaan teollisuudessa lähikuukausien tuotannon odotukset ovat laskeneet melkein 90-luvun tasolle ja jo alle finanssikriisin alimpien lukemien. Yritysten tilausmäärä on säilynyt silti kohtuullisena tilanteen huomioon ottaen, mutta arvioidaan, että vaikutukset tulevat vasta viiveellä ja voimakkaina. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2020.) Työttömiä ja lomautettuja teollisuuden alalla on 15.3.-27.4. ollut yli 30 000, kun taas samalla ajanjaksolla viime vuonna työttömiä ja lomautettuja on ollut reilusti alle 10 000 (Helsinki Graduate School of Economics 2020).

3.3 Matkailu- ja ravintola-ala

Työ- ja elinkeinoministeriön arvion mukaan matkailun kokonaiskysyntä tulee arviolta pienentymään 60-70 % tänä vuonna, ja kestää ainakin vuoteen 2022 asti, ennen kuin kysyntä palautuu viime vuoden tasolle (Työ- ja elinkeinoministeriö 2020). Matkailu- ja ravintola-alalle spekuloidaan syntyvän suuri konkurssiaalto. Aalto-yliopiston rahoituksen laitok-

sen muutaman tutkijan muodostama ryhmä arvioi, että 39-50 % ravitsemus- ja matkailu-toimialojen yrityksistä ajautuisi mahdollisesti maksuvaikeuksiin jo kuukauden sisällä ilman tukea. Matkailu- ja Ravintolapalvelut MaRa ry:n toimitusjohtaja Timo Lapin mukaan alan kohtalo on kiinni kahdesta asiasta, siitä, onko valtiolta mahdollista saada suoraa tukea toimialalle ja siitä, ovatko vuokranantajat suostuvaisia laskemaan vuokria. (Jurvelin 2020.) Aikavälillä 15.3.-27.4. matkailu- ja ravintola-alalla oli lomautettuna ja työttömänä melkein 30 000 henkilöä (Helsinki Graduate School of Economics 2020). Palvelualojen ammattiliitto PAMin tutkimuksen mukaan kaksi kolmasosaa alalla työskentelevistä, barometrikselyyn vastanneista vastasi olevansa lomautettuina koronavirusepidemian takia (PAM 2020). Hallitus on kuitenkin esitellyt 6.5. tukipaketin ravintoloille. Esityksen mukaan ravintoloille maksettaisiin hyvitys myynnin menetyksestä sekä annettaisiin tukea uudelleen työllistämiseen. Tuen arvo olisi yhteensä 123 miljoonaa euroa. (Matkailu- ja Ravintolapalvelut MaRa ry 2020.)

3.4 Työn tekemisen muutokset

Myös työn tekemisen tavat ovat muuttuneet. Hallitus päätti 12.3. antaa suosituksen etätöihin siirtymisestä koronatilanteen vuoksi, jos etätyöskentely on alalla mahdollista järjestää (Valtioneuvosto, 2020). Taloustutkimuksen Ylelle tekemän tutkimuksen mukaan suomalaisista yli miljoona on aloittanut etätyöskentelyn koronatilanteen aikana, ja noin puolet heistä haluaisi ja pystyisi jatkamaan etätyöskentelyä myös jatkossa kokonaan tai melkein kokonaan (Pantsu 2020). Eri ammattiryhmistä jopa 70 % toimihenkilöistä ja asiantuntijoista tekee tällä hetkellä etätöitä, ja yksinyrittäjistä 68 %. Joka kuudennella eli noin 17 % ei kuitenkaan ole mahdollisuuksia tehdä etätöitä. (If 2020.)

4 Muutokset lainsäädännössä

Koronaepidemia on tuonut laajoja väliaikaisia muutoksia työlainsäädäntöön. Valmiuslain käyttöönottoon siirryttiin ensimmäisen kerran rauhan aikana (Hara 2020), ja valmiuslaista otettiin käyttöön pykälä koskien esimerkiksi palvelussuhteen ehdoista poikkeamista (93 §) ja irtisanomisoikeuden rajoittamista (94 §). Myös lakiin yhteistoiminnasta yrityksissä 30.3.2007/334 on tullut muutoksia muun muassa lomautuskäytäntöjen osalta.

Lisäksi esimerkiksi työsopimuslakiin 26.1.2001/55 on tullut kattavia väliaikaisia muutoksia koskien nopeutettua lomautusprosessia alle 20 hengen yrityksissä, irtisanotun takaisinottovelvollisuuden pituutta ja esimerkiksi työsopimuksen purkamista koeajalla taloudellisista syistä. Monet muutokset koskevat kuitenkin vain yksityistä sektoria, sillä muun muassa lomautusilmoitusaikojen lyhentämiseen, yhteistoimintaneuvottelujen vähimmäisneuvotteluaikoihin, määräaikaisten työntekijöiden lomauttamiseen ja koeaikapurun käyttämistä taloudellisista ja tuotannollisista syistä sovelletaan ainoastaan yksityisellä sektorilla, ja ellei työehtosopimuksessa ole muuta sovittu (JHL 2020).

4.1 Valmiuslaki 1552/2011

Suomessa päädyttiin ottamaan valmiuslaki 1552/2011 käyttöön hallituksen ja tasavallan presidentin todettua, että Suomi on poikkeustilassa koronaviruksen laajan leviämisen vuoksi (Hakala 2020). Valmiuslain 2 luvun 6 §:n mukaan jos valtioneuvosto, yhteistoiminnassa presidentin kanssa toteaa maassa vallitsevan poikkeusolot, voidaan valtioneuvoston käyttöönottoasetuksella säätää II osan säännösten soveltamisen aloittamisesta enintään kuuden kuukauden ajaksi. Toimivaltuudet poikkeusoloissa voivat koskea muun muassa sosiaaliturvaan liittyviä muutoksia, sosiaali- ja terveydenhuollon turvaamista, työvelvollisuutta, sotilaallista puolustusvalmiutta tai rahoitus- ja maksuvälineitä koskevia toimia (Surakka 2020).

Hallituksen esityksen HE 61/2020 mukaan valmiuslain 6 §:n mukainen valtioneuvoston asetus valmiuslain 86, 88, 93-95 ja 109 §:ssä säädettyjen toimivaltuuksien käyttöön ottamisesta annettiin eduskunnalle 17.3.2020. Eduskunta hyväksyi käyttöönottoasetukset sellaisenaan terveydenhuollon työntekijöiden työvelvoitteen laajennusta lukuun ottamatta 18.3.2020 (Hara 2020).

Valmiuslain 86 §:ssä on kyse sosiaali- ja terveydenhuollon toimintayksiköiden toiminnasta, 88 §:ssä sosiaali- ja terveystaloudesta ja terveydensuojelusta, 93 §:ssä poikkeamisesta palvelussuhteen ehdoista, 94 §:ssä irtisanomisoikeuden rajoittamisesta ja 109 §:ssä ope-
tuksen ja koulutuksen järjestämisestä tai keskeyttämisestä (Kauhanen 2020).

Työlainsäädännön kannalta valmiuslain keskeisimmät pykälät ovat 13 luvun pykälät 93 sekä 94. 93 §:ssä säädetään palvelussuhteen ehdoista poikkeamisesta. Tämä tarkoittaa, että maanpuolustuksen, väestön terveydenhuollon, toimeentulon tai turvallisuuden tai maan talouselämän turvaamisen välttämättä edellyttäessä työajan pidentämistä tai työajan poikkeavaa sijoittelua poikkeusoloissa saadaan tilapäisesti poiketa työaikalain lepoaikoja ja ylityötä koskevista säännöksistä sekä vuosilomalain vuosiloman antamista koskevista säännöksistä. Palvelussuhteen ehdoista poikkeaminen ei kuitenkaan saa asettaa työturvallisuutta tai työntekijän terveyttä vaaraan.

Lain 94 §:ssä taas säädetään irtisanomisoikeuden rajoittamisesta. Poikkeusoloissa työnantajan oikeutta irtisanoa työ- tai virkasuhde voidaan valtioneuvoston asetuksella rajoittaa siitä, mitä irtisanomisoikeuden perusteista sanotaan esimerkiksi työsopimuslaissa, jos rajoittaminen on tarpeen muun muassa tuotannon, väestön terveydenhuollon tai toimeentulon turvaamiseksi. Tilanteesta riippuen tämä tarkoittaa sitä, että jos irtisanomisoikeuden rajoittaminen on tuotannon turvaamiseksi välttämätöntä, työnantajalla ei ole oikeutta irtisanoa työ- tai virkasuhdetta. Jos taas kyse on esimerkiksi väestön terveydenhuollon tai toimeentulon turvaamisesta, työntekijän irtisanoessa itse palvelussuhteensa irti, irtisanomisaika on minimissään kuukauden pidempi kuin normaalioloissa, kuitenkin enintään 6 kuukautta.

Valtioneuvoston asetuksen valmiuslain 86, 88, 93, 94 ja 109 §:ssä säädettyjen toimivaltuuksien käytön jatkamisesta 174/2020 7 §:n mukaan valmiuslain käyttöönotto oli alun perin voimassa 13. huhtikuuta asti, mutta sitä jatkettiin uudella asetuksella 174/2020 13. toukokuuta asti. Tämän jälkeen rajoituksia päätettiin jatkaa edelleen valmiuslain 86, 88, 93 ja 94 pykälien osalta 30. kesäkuuta 2020 asti valtioneuvoston asetuksen 308/2020 nojalla valmiuslain 86, 88, 93 ja 94 §:ssä säädettyjen toimivaltuuksien käytön jatkamisesta.

4.2 Muutokset yhteistoimintalaissa

Normaalissa lomautustilanteessa tulee noudattaa yhteistoimintalain säännöksiä, jolloin yhteistoimintaneuvottelut on käytävä, kun työnantaja harkitsee yhden tai useamman työntekijän lomauttamista, irtisanomista tai osa-aikaistamista joko taloudellisten tai tuotannollisten syiden perusteella. Työnantaja voi lomauttaa työntekijän myös, jos mahdollisuus tarjota työtä on vähentynyt hetkellisesti enintään 90 päivän ajaksi. Ilmoitus lomautuksesta tulee yleensä antaa viimeistään 14 päivää ennen lomautusta. (TE-palvelut 2020.)

Koronaviruksen aiheuttama tilanne on kuitenkin vaikuttanut lomautuskäytäntöihin. Nopeampaa lomautusprosessia voidaan käyttää lain yhteistoiminnasta yrityksissä 60 §:n mukaisessa poikkeustilanteessa, jos yritys kuuluu yt-lain piiriin (Mäkelä 2020). Lain yhteistoiminnasta yrityksissä 30.3.2007/334 9 luvun 60 §:n mukaan työnantaja saa tehdä lomautuspäätöksen ilman edeltäviä yhteistoimintaneuvotteluja, jos yrityksen tuotanto- tai palvelutoiminnalle tai yrityksen taloudelle vahinkoa aiheuttavat erityisen painavat syyt, joita ei ole voitu tietää ennakolta, ovat yhteistoimintaneuvottelujen esteenä. Kun perusteita poiketa yhteistoimintavelvoitteista ei enää ole, on työnantajan viivytyksettä käynnistettävä yhteistoimintaneuvottelut, joissa on selvitettävä myös poikkeuksellisen menettelyn perusteet. Koronaviruksen aiheuttama tuotteiden sekä palvelujen kysynnän yhtäkkinen ja raju väheneminen katsotaan poikkeustilanteeksi (Mäkelä 2020).

Poikkeustilanteessa työnantaja voi tehdä päätöksen lomauttamisesta ilman erillistä yhteistoimintaneuvottelua, jos esteenä ovat tuotanto- tai palvelutoiminnalle vahingolliset tai taloudellista vahinkoa aiheuttavat raskaat syyt, ja syiden ennakointi ei ole ollut mahdollista. Vaikkei edeltäviä yt-neuvotteluita ole tarvetta käydä ennen päätöksiä lomautuksista, työnantajan tulee silti antaa lomautettaville työntekijöille ja heidän luottamushenkilöilleen lomautusilmoitus, joka on työsopimuslain 5 luvun 4 §:n mukainen. (Mäkelä 2020.) Poikkeustilanteessa tämä tarkoittaa viimeistään viisi päivää ennen lomautuksen alkua (TE-palvelut 2020) tai työnantajaa sitovan työehtosopimuksen mukainen ilmoitus (Mäkelä 2020). Muutokset koskevat ajanjaksoa 1.4. – 30.6.2020 (EK 2020).

4.3 Nopeutettu lomautusprosessi alle 20 hengen yrityksille

Lomautusprosessin nopeuttaminen on myös mahdollista yrityksissä, joissa on alle 20 henkeä ja joihin yt-laki ei sovellu. Tällöin käytössä on yhteistoimintalain sijasta työsopimuslain 5 luvun 3 § tai sitovan työehtosopimuksen säännökset. (EK 2020.) Työsopimuslain 5 luvun 3 §:n mukaan työnantajan on käytettävissä olevien tietojen perusteella annettava työntekijälle ennakkoselvitys lomautuksen syistä, laajuudesta ja kestosta, toteuttamisesta sekä tieto, milloin lomautus alkaisi. Tämän jälkeen ja ennen lomautusilmoitusta myös työntekijöillä on oikeus tulla kuulluiksi. Ilmoitus lomautuksesta on annettava viimeistään 5 päivää ennen lomautuksen alkua 1.4.2020 alkaen (Parnila 2020). Lyhennetty lomautusilmoitusaika on voimassa kesäkuun loppuun saakka (Koskinen 2020). Ennen epidemiaa lomautusilmoitus piti antaa vähintään 14 päivää ennen lomautuksen alkua (Itä-Savon Uusyrityskeskus ry 2020).

4.4 Irtisanotun takaisinottovelvollisuus 9 kuukautta

Työsopimuslain 6 luvun 6 §:n mukaan jos työnantajalla on tarvetta työntekijälle 9 kuukauden kuluessa irtisanottuaan työntekijän tuotannollisesta tai taloudellisesta syystä, työnantajan on tarjottava irtisanotulle työtä samasta tai samankaltaisesta pestistä, mitä työntekijä oli aiemmin tehnyt. 9 kuukauden säännöstä noudatetaan silloin, kun irtisanomisilmoitus on annettu välillä 1.4.-30.6. Ennen koronaepidemian tuomia muutoksia aika oli 9 kuukauden sijaan 4 tai 6. (EK 2020.)

4.5 Määräaikaisen työntekijän lomautus

Työsopimuslain 5 luvun 2 §:n mukaan myös määräaikaisen työntekijän voi lomauttaa, jos työnantajalla on tuotannollinen tai taloudellinen peruste työsopimuksen irtisanomiselle (EK 2020). Työsopimuslain 5 luvun 2 §:n mukaan toinen peruste on se, ettei työnantaja pysty kohtuudella järjestämään työntekijälle muuta sopivaa työtä tai tarpeellista koulutusta, ja että työnantajan edellytykset tarjota työtä ovat vähentyneet hetkellisesti. Määräaikaisen työntekijän lomautuksen jatkaminen myös poikkeusolojen jälkeen väliaikaisen lain päätyttyä on mahdollista, jos lomauttamisen perusteet ovat edelleen olemassa työntekijää koskien. Työehtosopimus saattaa kuitenkin määrätä erilailla, jolloin sitä tulee noudattaa työsopimuslain sijasta. (EK 2020.)

4.6 Työsopimuksen purkaminen koeajalla taloudellisista syistä

Työsopimuslain 1 luvun 4 §:n mukaan koeajan kuluessa työsopimus voidaan purkaa puolin ja toisin. Työsopimusta ei kuitenkaan voi purkaa syrjivillä tai muuten koeajan tarkoitukseen epäliitännäisillä ja -sovinnaisilla perusteilla. Poikkeuksellisesti koeaika voidaan purkaa nyt myös tuotannollisilla ja taloudellisilla perusteilla. Työehtosopimuksessa voi kuitenkin olla omia erilaisia määräyksiä, joita tulee noudattaa (EK 2020).

4.7 Laki koronavirusepidemian vuoksi palkatta työstä poissa olevalle maksettavasta väliaikaisesta tuesta

Lain koronavirusepidemian vuoksi palkatta työstä poissa olevalle maksettavasta väliaikaisesta tuesta 297/2020 1 §:n mukaan väliaikaisen tuen tarkoitus on antaa korvausta ansiomenetyksestä, joka aiheutuu palkattomasta työpoissaolosta, joka on otettu lapsen hoidon järjestämistä varten koronavirusepidemian leviämisen estämiseksi tai korvata ansiomenetystä, joka aiheutuu ulkomailta Suomeen palanneen henkilön palkattomasta työpoissaolosta, koska henkilö on joutunut viettämään aikaa karanteeninomaisissa olosuhteissa maahan saapuessa. 4 §:n mukaan tuki haetaan Kansaneläkelaitokselta, ja 5 §:n mukaan

määrä on 28,94 euroa per arkipäivä. 10 §:n mukaan laki on voimassa 1.5.2020 – 31.8.2020, mutta sitä sovelletaan jo 16.3.2020 alkaen.

5 Hallituksen esitykset

Jo väliaikaisesti muutettujen lakien lisäksi hallitus on antanut esityksiä laeiksi liittyen muun muassa väliaikaisista poikkeuksista työttömyysturvalakiin (HE 61/2020) sekä julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain tiettyjen osioiden sekä työttömyysturvalain tiettyjen osioiden väliaikaisesta muuttamisesta (HE 58/2020).

5.1 Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi väliaikaisista poikkeuksista työttömyysturvalakiin covid-19-epidemian vuoksi (HE 61/2020)

Hallituksen esityksessä HE 61/2020 eduskunnalle laiksi väliaikaisista poikkeuksista työttömyysturvalakiin covid-19-epidemian vuoksi esitetään tehtäväksi väliaikaisesti muutoksia eräisiin työttömyysetuuden sovittelutilanteisiin, työmarkkinatuen erityisiin ehtoihin ja työttömyysetuuden maksamista ilman päätöstä koskeviin edellytyksiin. Näin työttömyysetuutta voitaisiin maksaa väliaikaisesti ennakoon enintään kuusi kuukautta hakemuksella. Esityksen tavoite on tehdä työttömyysetuutta koskevien hakemusten käsittely sujuvammaksi Kansaneläkelaitoksessa ja erinäisissä työttömyyskassoissa.

Ehdotuksen mukaan lain tulisi tulla voimaan niin pian kuin mahdollista ja olla voimassa 31.10.2020 asti, joskin työmarkkinatuen tarveharkintaa sekä osittaisuutta koskevia poikkeuksia ei kuitenkaan sovellettaisi enää hakujaksoilla, jotka alkavat 31.8.2020 jälkeen. Luvun 3 mukaan tavoitteena on siis, että toimeentulotuen hakemisen tarvetta pystyttäisiin vähentämään myöntämällä toimeentulon turvaa työttömyysturvajärjestelmästä nopeammin ja jopa pidemmän aikaa. Luvun 4.1. mukaan työttömyysetuuteen esitetään myös sellaista väliaikaista muutosta, että etuutta olisi mahdollista maksaa jopa kuuden kuukauden ajalta ennakoon hakemuksen perusteella.

Luvun 4.2.2 mukaan hallituksen esityksessä luetelluilla muutoksilla olisi suuri vaikutus kansalaisiin, sillä covid-19-epidemian takia irtisanottujen ja lomautettujen määrä tulee nousemaan nopeasti lyhyen ajan sisällä. Tämän vuoksi erilaisten hakemusten, kuten työttömyysetuushakemusten määrä tulee kasvamaan, ja on tärkeää turvata mahdollisimman nopea käsittelyaika hakemuksille, joka onnistuu sujuvoittamalla hakuprosesseja. Nopeamman prosessin ansiosta onnistutaan myös välttämään esimerkiksi tarpeettomien toimeentulotuen hakemusten käsittely.

5.2 Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain 2 ja 8 luvun sekä työttömyysturvalain 2 a luvun 13 §:n ja 11 luvun väliaikaisesta muuttamisesta (HE 58/2020)

Hallituksen esityksellä HE 58/2020 eduskunnalle laeiksi julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain 2 ja 8 luvun sekä työttömyysturvalain 2 a luvun 13 §:n ja 11 luvun väliaikaisesta muuttamisesta perusteella hallitus esittää muutoksia seuraaviin asioihin: Starttirahan enimmäiskeston pidentämiseen, työ- ja elinkeinotoimiston harkinnanvaraisuuteen koskien työnhakijoiden määräaikaishaastattelujen haastatteluväleihin, työnhaun voimasaoloon ja oikeuteen saada työttömyysturvaetuutta.

Luvun 2.1 mukaan normaalitilanteessa työ- ja elinkeinotoimisto myöntää työttömyysturvalaissa määritellyn päätoimisen yritystoiminnan aloittavalle henkilölle starttirahaa enintään 12 kuukauden ajaksi. Johdannossa hallitus esittää starttirahan saamisen enimmäisajaksi 18 kuukautta, sillä luvun 2.1 mukaan COVID-19-pandemiasta takia yrittäjillä saattaa olla vaikeuksia käynnistää yritystoiminta niin kuin on suunniteltu, ja pandemia saattaa näin ollen vaikuttaa yritykseen rahallisesti.

Luvun 2.2 mukaan toinen ehdotusaihe koskee työnhakijahaastatteluita. Normaalitilanteessa työ- ja elinkeinoviranomainen järjestää työnhakijalle ensimmäisen haastattelun kahden viikon kuluessa siitä, kun työnhaku on aloitettu, ellei se ole harkinnan mukaan tarpeetonta. Alkuhaastattelun lisäksi työnhakijalle tulee tietyin väliajoin, hakijan tarpeesta riippuen, järjestää lisähaastatteluita.

6 Koronatuot

Koronaviruksen aiheuttettua paljon muutoksia työtilanteeseen, yritysten on ollut mahdollista hakea erilaisia tukia niin Business Finlandilta, ELY-keskuksilta kuin myös kunnilta. Näiden lisäksi esimerkiksi Finnvera on myöntänyt rahoituksia laskennallisella valtiontuella. Yritystukien lisäksi yksityisille tarkoitettuun työttömyysturvaan on asetettu erilaisia helpotuksia.

6.1 Tuot yrityksille

Yritysten tukia jakaa kolme eri tahoa: Business Finland, ELY-keskukset ja kunnat. Business Finlandin tukea voivat hakea yli 5 henkilön pk-yritykset, muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta. Rahoituksen tarkoitus on auttaa yrittäjiä kartoittamaan ja suunnittelemaan uusia liiketoimintoja ja uusia työn tekemisen tapoja koronaviruksen aiheuttamassa poikkeustilassa ja sen jälkeen. Rahoitusta on varattu yhteensä 800 miljoonaa euroa. Rahoituksen tarkoitus ei ole kuitenkaan korvata myynnistä aiheutuneita tappioita, vaan rahoitus on tarkoitettu nimenomaan kehitystarkoituksiin. (Yrittäjät 2020.)

ELY-keskusten jakamien tukien tarkoituksena on antaa tukea yrityksille koronavirustilanteen aiheuttamien haittavaikutusten minimoimisessa ja kannustaa yrityksiä työllistämään henkilöitä. Rahoitus on tarkoitettu maksimissaan 5 henkilön yrityksille, joihin koronavirustilanne on vaikuttanut tilapäisten markkina- ja tuotantohäiriöiden muodossa. Myös ELY-keskusten jakaman tuen edellytyksenä on se, että yritysten tulee pyrkiä uudistumaan, ja tuki on tarkoitettu kehittämistoimenpiteisiin. (Yrittäjät 2020.)

Kunnat jakavat tukia yksinyrittäjille. Tukea voi hakea yrityksen sijaintikunnasta, ja tuki on 2000 euroa. Tuki on tarkoitettu menojen kattamiseen, jotka syntyvät yksinyrittäjän toiminnan harjoittamisesta. Tällaisiksi kuluiksi voidaan katsoa muun muassa tilojen, laitteiden ja esimerkiksi kirjanpito-kustannukset. Tukea ei voida kuitenkaan myöntää, jos yrityksellä on ollut talousvaikeuksia ennen koronakriisiä. (Yrittäjät 2020.)

Edellä mainittujen tukien lisäksi yrittäjät voivat myös hakea väliaikaista työmarkkinatukea (Yrittäjät 2020). Tukea voi saada, jos työ päätoimisena yrittäjänä on päättynyt tai tulo yrittäjänä on alle 1089,67 euroa per kuukausi koronatilanteen vuoksi. Tukea on mahdollista saada myös takautuvasti 16.3. alkaen, jos on ilmoittautunut työttömäksi työnhakijaksi viimeistään 15.4. Työmarkkinatuki on 33,66 euroa päivässä, eli noin 724 euroa kuukaudessa, ja etuutta voi saada heti. Jos yrittäjällä on tuloja, tulot sovitellaan etuuden kanssa. Jos tuloja on alle 300, saa täyden tuen, ja sen jälkeen jokainen tienattu euro vähentää tukea 50 sentillä. (Lammassaari 2020.)

Lisäksi esimerkiksi Finnvera myöntää yrityksille rahoitusta, joka ei ole suoraa tukea tai avustusta, mutta rahoitukseen sisältyy laskennallista valtiontukea, jolloin rahoitus on EU:n markkinahintatasoa edukkaampaa joko hinnan tai ehtojen perusteella (Finnvera 2020).

6.2 Tuet yksityishenkilöille

Työttömyysetuuteen on tuotu helpotuksia. Työttömyysturvan 5 omavastuupäivää ovat väliaikaisesti otettu pois käytöstä, eli työttömyysturvaa on mahdollista saada heti ensimmäisestä päivästä lähtien. Muutos on voimassa 7.7.2020 asti. Lomautusten ajanjakson aikana työttömyyspäiväraha ei myöskään kulu, jos lomautus on alkanut 16.3. jälkeen. Lisäksi työttömyyspäivärahan työssäoloehto on väliaikaisesti lyhennetty 13 viikkoon tavallisesta 26 viikosta, ja muutos on voimassa 6.7.2020 asti. Myös lomautettuna on mahdollista saada työttömyysetuutta, vaikka opiskelee tai harjoittaa yritystoimintaa, jos lomautus on alkanut 16.3.2020 jälkeen. Muutos on voimassa 31.7.2020 asti. (Kansaneläkelaitos 2020.)

7 Haastattelut koronan vaikutuksesta omaan työtilanteeseen

Opinnäytetyötä varten haastateltiin kahta henkilöä, yksinyrittäjää sekä palkkatöissä käyvää. Haastatteluiden teemana oli koronaviruksen vaikutukset omaan työhön. Haastattelun tavoitteena oli saada käytännön tietoa siitä, miten koronavirustilanne ja sen tuoma uusi, väliaikainen lainsäädäntö on vaikuttanut työntekoon, ja mitä kaikkea on pitänyt ottaa työnteossa huomioon.

Ensimmäinen haastateltava henkilö toimii yksinyrittäjänä, joka omistaa valokuvausstudion pienellä, mutta vireällä paikkakunnalla. Haastattelu suoritettiin puolistrukturoituna teema-haastatteluna, eli keskustelimme ennalta määrittelemistäni kysymyksistä ja aiheista vapaamuotoisesti. Ensimmäisenä pyysin haastateltavaa kertomaan hieman yrityksestään sekä sen taustasta. Tämän jälkeen varsinaisen haastattelun pääteemana oli käydä läpi sitä, miten koronavirustilanteen vuoksi asetetut rajoitteet ja lakimuutokset ovat vaikuttaneet yrityksen toimintaan ja työntekoon. Kolmanneksi keskustelimme vielä siitä, miltä tulevaisuus näyttää.

Taustatietona haastateltava kertoi yrityksensä toiminnan alkaneen jo vuonna 1952, mutta itse aloittaneensa siinä yrittäjänä vuonna 1998 ja työskentelevänsä yksinyrittäjänä. Valokuvaamon palveluihin kuuluvat kuvauspalvelut niin yksityisille henkilöille kuin myös yrityksille aina monipuolisista tapahtumakuvauksista tuote- ja mainoskuvauksiin sekä henkilökuvauksiin. Haastateltavalla on myös oma kehystyspalvelu studiolla. Haastateltava on hyvin menestynyt valokuvaaja, ja tästä meriitteinä ovat muun muassa muotokuvasarjan voitto vuosina 1997 ja 2009, sekä oman paikkakunnan Vuoden Yrittäjä 2019 -palkinto. Lisäksi haastateltava on menestynyt myös kansainvälisissä ammattivalokuvaajien kilpailuissa loistavasti.

Keskustelimme siitä, miten koronaviruksen aiheuttamat rajoitukset ja lakimuutokset ovat vaikuttaneet yrityksen toimintaan. Haastateltava kertoi, että suurimmat vaikutukset liiketoimintaan ovat olleet yli 10 hengen kokoontumisrajoitteella, Uudenmaan eristyksellä sekä hallituksen suosituksella yli 70-vuotiaiden oleskelusta karanteeninomaisissa olosuhteissa.

Yli 10 hengen kokoontumiset kiellettiin Aluehallintoviraston toimesta 17.3.2020 alkaen (Aluehallintovirasto 2020), ja kiello on voimassa 31.5.2020 asti (Oikeusministeriö 2020). Kiellon vuoksi suurin osa juhlista, kuten esimerkiksi häistä, on peruuntunut, jolloin valokuvaustyö niiden osalta on vähentynyt. Toisaalta rajoitus on myös osaltaan tuonut lisää kuvaustöitä, sillä esimerkiksi ristiäisistä on haluttu laadukkaita kuvia ja muistoja, joita välittää

eteenpäin muille sukulaisille ja läheisille, jotka eivät voineet osallistua rajoituksen vuoksi tilaisuuteen.

Uudenmaan liikkumisrajoitus säädettiin tulemaan voimaan 28.3.2020 valtioneuvoston asetuksella valmiuslain 118 §:ssä säädettyjen toimivaltuuksien käyttöönotosta. Rajoitusta jatkettiin 15.4.2020 asti (Pilke 2020). Haastateltavan yritys sijaitsee Päijät-Hämeessä, lähellä Uudenmaan rajaa, ja monet asiakkaat ovat lähikunnista Uudeltamaalta. Uudenmaan eristäminen esti asiakkaiden liikkumista lähikunnista, ja haastateltava kävi tällöin viemässä muutamia isompia tilauksia ja tekemässä muutamia kuvauksia rajan yli. Liikkuminen vei aikaa rajatarkastusten vuoksi, ja aikatauluja oli vaikeampi tämän takia ennakoida ja suunnitella.

Maaliskuussa toimintaohjeena yli 70-vuotiaat henkilöt velvoitettiin välttämään lähikontakteja, eli olemaan karanteenia vastaavissa olosuhteissa (Valtioneuvosto 2020). Iso osa valokuvaamon asiakaskunnasta on yli 70-vuotiaita, joten asiakasmäärä on sen vuoksi vähentynyt.

Vaikka koronaviruksen tuomat rajoitteet ovat tuoneet haasteita työskentelyyn, niin sillä on ollut myös positiivisia vaikutuksia liiketoiminnalle. Tilanteeseen sopeutuminen on pakottanut keksimään uusia ja luovia ratkaisuja, kuten yksityistilaisuuksien järjestämisen riskiryhmiin kuuluville esimerkiksi passikuvaukseen ja kotiinkuljetuspalvelun aloittamisen kuvaustilauksille. Haastateltava on myös rakentanut kenttätudion passikuvauksille, jolloin riskiryhmäläisten kuvaaminen on onnistunut heidän omassa kotipihassaan. Kuvatilaukset arkistoista ja verkkokaupan kautta ovat myös lisääntyneet.

Keskustelimme myös siitä, miltä tulevaisuus näyttää. Haastateltava kertoi, että kriisitilanne on pakottanut tarkastelemaan yrityksen kaikkia toimintoja uudessa valossa ja kannustanut luovaan ongelmanratkaisuun ja uudistumiseen:

Hiljaisempina hetkinä on myös ollut hyvin aikaa hioa uusia tuotantomenetelmiä ja käytäntöjä. Viranomaisohjeiden päivittyminen ja rajoitusten purkaminen alkaa myös toivottavasti lisätä asiakkaiden toimeliaisuutta. Yritykset ja yhteisöt, kuten kunnat, tarvitsevat uusia tuotekuvia, tiedotus- ja markkinointimateriaalia sekä henkilöstökuvia kaikesta huolimatta. Myynti, markkinointi ja viestintä ovat myös keskeisessä roolissa tulevaisuudessa. Näinä erikoisina aikoina myös perheen merkitys on kasvanut, ja muotokuvaajan ammattitaitoa tarvitaan näiden aiheiden kuvaamiseen.

Toinen haastateltava henkilö työskentelee henkilökohtaisena avustajana 14-vuotiaalle, monivammaiselle pojalle. Haastattelu käytiin vapaamuotoisena teemakeskusteluna, jossa keskustelimme vapaasti koronavirustilanteen tuomista muutoksista työntekoon.

Haastateltava työskentelee normaalisti osa-aikaisesti avustajana opintojen ohella, noin viiden muun avustajan kanssa vuorotellen. Avustettava kuuluu riskiryhmään, joten koronatilanteen takia perhe on joutunut rajoittamaan avustajien määrän yhteen päiväavustajaan ja yhteen yöavustajaan tartuntariskien minimoimiseksi. Tämän vuoksi haastateltavan työt ovat lisääntyneet, sillä hän on ainoa päiväavustaja, eli työtilanne on koronatilanteen vuoksi parantunut.

Muuttunut lainsäädäntö on vaikuttanut myös henkilökohtaisen avustajankin töihin. Haastateltava kertoo, että työpäivien sisältö on muuttunut paljon, sillä normaalisti avustettava pelaa paljon joukkuelajeja ja käy pelimatkoilla, mutta koronan tuoman kokoontumisrajoituksen myötä harjoitukset ja pelimatkat ovat jääneet pois. Näin työpäivät keskittyvät enemmän avustettavan kotiin.

8 Lähitulevaisuuden näkymät

Suuri määrä väliaikaisia lakeja on saatettu voimaan koronavirustilanteen vuoksi. Valmiuslain käyttöönottoa päätettiin jatkaa edelleen valmiuslain 86, 88, 93 ja 94 pykälien osalta 30. kesäkuuta 2020 asti valtioneuvoston asetuksen valmiuslain 86, 88, 93 ja 94 §:ssä säädettyjen toimivaltuuksien käytön jatkamisesta 6 §:n nojalla. Nopeutettua lomautusprosessia, määräaikaisten työntekijän lomautusta, työsopimuksen purkua koeajalla taloudellisella syyllä ja irtisanotun takaisinottovelvollisuuden pidentämistä 9 kuukauteen koskevat lakimuutokset ovat myös voimassa 30.6.2020 asti (EK 2020).

Rajoituksia on alettu myös purkamaan. 14.5. palattiin kouluihin jo perusasteella, sekä päiväkoteihin. Kesäkuun alusta kokoontumisrajoitusta höllennetään 10 henkilöstö 50 henkilöön ja kesäkuun alusta ravintoloita aletaan pikkuhiljaa avata. (Tamminen 2020.) Työlainsäädännön osalta monet väliaikaiset lait ovat voimassa tällä hetkellä 30. kesäkuuta asti (EK 2020). Aika näyttää, onko rajoituksia sekä väliaikaisia lakeja tarvetta jatkaa, vai aletaanko rajoituksia purkamaan, sekä väliaikaisista laeista luopumaan.

Valtiovarainministeriön arvion mukaan talous supistuisi tänä vuonna 5,5 prosenttia, kun taas vuonna 2021 ja 2022 talous kasvaisi 1,3 prosenttia. Ennusteen mukaan työllisyys laskisi tänä vuonna 2 prosenttia. Työttömien määrä kasvaisi 35 000 henkilöllä. (Muilu 2020.)

9 Pohdinta

9.1 Yhteenveto

Koronavirustilanne on vaikuttanut hyvin laajasti yhteiskunnan eri osa-alueisiin, työlainsäädäntöön sekä työtilanteisiin. Koronaviruksen aiheuttamiin muutoksiin on kuitenkin pystytty reagoimaan nopeasti, sillä erilaiset lainsäädännölliset muutokset, kuten Uudenmaan eristys, nopeutetut ja helpotetut lomautuskäytännöt sekä erilaiset kokoontumisrajoitukset ja tukimuodot on onnistuttu järjestämään hyvin lyhyen ajan sisällä. Vaikka koronavirustilanne on aiheuttanut paljon työttömyyttä sekä lomautuksia, kaikkien työtilanteeseen se ei kuitenkaan ole vaikuttanut negatiivisesti, kuten haastattelusta käy ilmi. Myös ketterä siirtyminen etätöihin aloilla, joilla se on mahdollista, on auttanut. Väliaikainen lainsäädäntö muuttuu hyvin nopeasti ja koronavirustilannetta tarkkaillaan. Tulee olemaan mielenkiintoista nähdä, miten rajoitusten purku etenee, vai pidennetäänkö väliaikaisten lakien voimassaoloa ja onko tarve säätää uusia väliaikaisia, koronaliittännäisiä lakeja voimaan.

9.2 Opinnäytetyöprosessin yhteenveto ja arviointi

Aloitin opinnäytetyöprosessin syksyllä osallistumalla opinnäytetyötapaamisiin, mutta aloitin itse opinnäytetyön kirjoittamisen tästä aiheesta toukokuussa, joten työ syntyi nopealla aikataululla toukokuun aikana. Kiinnostuin heti tekemään opinnäytetyön koronaan liittyvästä aiheesta, jossa olisi juridinen näkökulma mukana, joten aiheeksi valikoitui koronapandemian vaikutukset suomalaiseen työlainsäädäntöön. Aiheesta ei ole vielä sen tuoreuden takia tehty juurikaan opinnäytetöitä, joten koin, että yhteenvedon tekeminen työlainsäädännön muutoksista ja niiden vaikutuksesta käytäntöön oli hyödyttävä aihe, jota on hyödyllistä palata lukemaan myös tulevaisuudessa, vaikka väliaikainen lainsäädäntö ei enää olisikaan voimassa. Työstä saisi kuitenkin hyvän yleiskuvan lainsäädännön sen hetkisestä tilasta ja koronapandemian vaikutuksesta työelämään hyvin poikkeuksellisessa erikoistilanteessa.

Suurimmiksi haasteiksi koin tiedon jatkuvan ja nopean muuttumisen, sillä väliaikaisia lakeja säädettiin nopealla aikataululla voimaan, ja samaan aikaan joitain rajoituksia alettiin jo purkaa, sekä joidenkin väliaikaisten lakien voimassaoloaikoja vastaavasti pidentämään. Myös statistiikka koronaan sairastuneista henkilöistä sekä luvut työttömäksi jääneistä sekä lomautetuista muuttuivat alati. Siksi oli tärkeää vetää itselleen raja, mitä tietoja päivittäisi prosessin aikana ja mitä tietoja jättäisi ennalleen, vaikka ne olisivatkin saattaneet jossain välissä jo taas hieman päivittyä, jottei kaikkea tarvitsisi kirjoittaa alati uudelleen. Koin myös sen, ettei aiheesta ole kirjoitettu juurikaan mitään fyysistä kirjallisuutta aiheen tuoreuden vuoksi, hieman haasteelliseksi. Opinnäytetyön tekeminen oli siis hyvin tuoreiden

nettilähteiden varassa. Koin aiheen rajaamisen myös hieman haastavaksi, sillä keskittyessä pelkästään muuttuneeseen lainsäädäntöön, työ olisi mielestäni jäänyt hyvin lyhyeksi. Niinpä keräsin myös hieman yleistietoa lomautus- ja työttömyysluvuista eri sektoreilla sekä tietoa koronatuista, jotta väliaikaisten lakien tarpeellisuutta olisi myös helpompi hahmottaa.

Lähteet

Aluehallintovirasto. Tiedotteet 2020. Luettavissa: <https://www.avi.fi/web/avi/-/aluehallintovirastot-maaraavat-oppilaitokset-suljettavaksi-ja-kieltavat-yli-10-hengen-yleisotilaisuudet>. Luettu: 10.5.2020.

Anttila, V. 2020. Uusi koronavirus (COVID-19). Luettavissa: https://www.terveyskirjasto.fi/terveyskirjasto/tk.koti?p_artikkeli=dlk01257. Luettu: 1.5.2020 ja 16.5.2020

Elinkeinoelämän keskusliitto EK. Korona-helpotuksia lomautuksiin ja muuhun työlainsäädäntöön – soveltamisohje. Luettavissa: <https://ek.fi/ajankohtaista/uutiset/2020/03/26/korona-helpotuksia-lomautuksiin-ja-muuhun-tyolainsaadantoon/>. Luettu: 1.5. 2020.

European Centre for Disease Prevention and Control. 2020. COVID-19 situation update worldwide, as of 1 May 2020. Luettavissa: <https://www.ecdc.europa.eu/en/geographical-distribution-2019-ncov-cases>. Luettu: 1.5.2020.

Finnvera. Yritys, autamme koronan aiheuttamassa poikkeustilanteessa. Luettavissa: <https://www.finnvera.fi/kasvu/ajankohtaista-yrityksille/ajankohtaista-yrityksille>. Luettu: 16.5.2020

Hakala, K. 2020. Valmiuslain käyttöönottoaminen koronavirustilanteessa. Luettavissa: https://www.eduskunta.fi/FI/naineduskuntatoimii/kirjasto/aineistot/kotimainen_oi-keus/LATI/Sivut/valmiuslain-kayttoonottaminen-koronavirustilanteessa.aspx. Luettu: 1.5.2020.

Hara, J. 2020. Eduskunta hyväksyi yksimielisesti valmiuslain käyttöönoton koronaviruksen torjumiseksi. 18.3.2020. Luettavissa: <https://yle.fi/uutiset/3-11263280>. Luettu: 10.5.2020

HE 58/2020. Hallituksen esitys eduskunnalle laieksi julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain 2 ja 8 luvun sekä työttömyysturvalain 2 a luvun 13 §:n ja 11 luvun väliaikaisesta muuttamisesta. Luettavissa: <https://finlex.fi/fi/esitykset/he/2020/20200058#idp447519728>. Luettu: 2.5.2020.

HE 61/2020. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi väliaikaisista poikkeuksista työttömyysturvalakiin covid-19-epidemian vuoksi. Luettavissa: <https://finlex.fi/fi/esitykset/he/2020/20200061>. Luettu: 1.5.2020.

Helsinki Graduate School of Economics Tilannehuone. 2020. Yrittäjät ja julkinen sektori koronakriisissä. Luettavissa: <https://www.helsinkigse.fi/corona/yrittajat-ja-julkinen-sektori-koronakriisissa/>. Luettu: 10.5.2020

If. 2020. Suomalaisten etätyökokemukset korona-aikana ovat pääosin myönteisiä – työ ja vapaa-aika kietoutuvat tiiviisti yhteen. Luettavissa: <https://www.sttinfo.fi/tiedote/suomalais-ten-etatyokokemukset-korona-aikana-ovat-paaosin-myonteisia-tyo-ja-vapaa-aika-kietoutuvat-tiiviisti-yhteen?publisherId=69817318&releaseId=69879664>. Luettu: 16.5.2020

Itä-Savon Uusyrityskeskus ry. 2020. Lomauttaminen alle 20 henkilön yrityksissä. Luettavissa: <https://isuyk.fi/lomauttaminen-alle-20-henkilon-yrityksissa/>. Luettu: 9.5.2020

JHL. 2020. Koronaviruksen leviämisen vaikutukset työhön. Luettavissa: <https://www.jhl.fi/ajankohtaista/teemat/koronaviruksen-leviamisen-vaikutukset-tyohon/>. Luettu: 10.5.2020

Jurvelin, K. 2020. Korona voi rysäyttää potkut jopa 175 000 suomalaiselle – Synkeä vertaus finanssikriisiin ekonomistilta. Luettavissa: <https://www.uusisuomi.fi/uutiset/korona-voirysayttaa-potkut-jopa-175-000-suomalaiselle-synkea-vertaus-finanssikriisiin-ekonomis-tilta/238d0903-da0a-4b75-9887-5090c1de73a8>. Luettu: 16.5.2020

Kansaneläkelaitos. 2020. Jäitkö työttömäksi koronatilanteessa? Luettavissa: <https://www.kela.fi/tyottomyysturva-korona#palkansajaan-ja-yrittajan-tyottomyysturva>. Luettu: 16.5.2020

Kauhanen, A. 2020. ”Nyt varaudutaan tekemään järeitä toimia” – HS käy kohta kohdalta läpi valmiuslaista aktivoidut pykälät. Luettavissa: <https://www.hs.fi/politiikka/art-2000006444603.html>. Luettu: 9.5.2020

Kaupan liitto. 2020. Korona näkyy kaupan liikevaihdossa maaliskuussa. Luettavissa: <https://kauppa.fi/uutishuone/2020/05/14/korona-nakyy-kaupan-liikevaihdossa-maaliskuussa/>. Luettu: 16.5.2020

Koskinen, S. 2020. Seppo Koskinen: Lomautuksen muutostilanteet ja korona. Luettavissa: <https://www.edilex.fi/uutiset/64239>. Luettu: 16.5.2020

Laki koronavirusepidemian vuoksi palkatta työstä poissa olevalle maksettavasta väliaikaisesta tuesta 297/2020.

Laki yhteistoiminnasta yrityksissä 30.3.2007/334.

Lamassaari, J. 2020. Yrittäjä, voit nyt hakea Kelalta työmarkkinatukea – Kela julkaisi hakulomakkeen. Luettavissa: <https://www.yrittajat.fi/uutiset/625008-yrittaja-voit-nyt-hakea-kelalta-tyomarkkinatukea-kela-julkaisi-hakulomakkeen#5823cf10>. Luettu: 16.5.2020.

Matkailu- ja Ravintolapalvelut MaRa ry. 2020. Ravintoloille kustannushyvitys ja tukea työllistämiseen. Luettavissa: <https://www.mara.fi/ajankohtaista/hyotytietoa-yrityksille/ravintoloille-kustannushyvitys-ja-tukea-tyollistamiseen.html>. Luettu: 16.5.2020

Muila, H. 2020. VM arvioi talouden supistuvan 5,5 prosenttia – rajoitukset kestänevät kolme kuukautta, sitten palautuminen on nopeaa. Luettavissa: <https://yle.fi/uutiset/3-11306393>. Luettu: 19.5.2020

Mäkelä, A. 2020. Työttömyysturva paranee, lomautukset ja yt-neuvottelut helpottuvat – näin korona vaikuttaa lainsäädäntöön. Luettavissa: <https://duunitori.fi/tyoelama/korona-lomautus-yt-neuvottelut>. Luettu: 1.5.2020.

Oikeusministeriö. 2020. Kysymyksiä ja vastauksia koronasta. Luettavissa: <https://oikeusministerio.fi/kysymyksiä-ja-vastauksia-koronasta>. Luettu: 10.5.2020

Parnila, K. 2020. Miten lomautus tehdään alle 20 työntekijän yrityksessä? Luettavissa: <https://helsinki.chamber.fi/miten-lomautus-tehdaan-alle-20-tyontekijan-yrityksessa/>. Luettu: 9.5.2020

Palvelualojen ammattiliitto PAM. 2020. Koronavirusepidemiasta ja sen pysäyttämiseksi asetetuista rajoituksista kärsivät odotetusti eniten matkailu- ja ravintola-alan työntekijät. Vastaajien arviot oman ja työnantajan taloustilanteen kehityksestä ovat suhdannebarometrin historian heikoimmat. Luettavissa: <https://www.pam.fi/uutiset/pamin-suhdannebarometri-kaksi-kolmasosaa-matkailu-ja-ravintola-alan-tyontekijoista-lomautettuna-2.html>. Luettu: 16.5.2020

Pantsu, P. 2020. Ylen kysely: Yli miljoona suomalaista siirtynyt etätöihin koronakriisin aikana – heistä noin puolet haluaa jatkaa etätöissä koronan jälkeinkin. Luettavissa: <https://yle.fi/uutiset/3-11291865>. Luettu: 16.5.2020

Pilke, A. 2020. Uudenmaan eristy puretaan jo tänään, pääministeri Marin vetoaa: "Nyt ei ole oikea aika lähteä mökille". Luettavissa: <https://yle.fi/uutiset/3-11306007>. Luettu: 10.5.2020

Surakka, J. 2020. Mikä on valmiuslaki? Luettavissa: <https://www.edilex.fi/uutiset/63562>. Luettu: 9.5.2020.

Tamminen, J. 2020. Sanna Marin: Koronarajoitusten purku alkaa - Näin höllentyy 1.6.2020 alkaen, katso koko lista. Luettavissa: <https://www.uusisuomi.fi/uutiset/sanna-marin-koronarajoitusten-purku-alkaa-nain-hollentyy-162020-alkaen-katso-koko-lista/b4f71385-a4eb-4fe2-9191-67032ddbb22b>. Luettu: 19.5.2020

TE-palvelut. 2020. Lomauttaminen. Luettavissa: https://www.te-palvelut.fi/te/fi/tyonantajalle/henkiloston_kehittaminen/lomauttaminen/index.html. Luettu: 1.5.2020

Terveysten ja hyvinvoinnin laitos THL. 2020. Koronavirus COVID-19. Luettavissa: <https://thl.fi/fi/web/infektiotaudit-ja-rokotukset/taudit-ja-torjunta/taudit-ja-taudinaiheuttajat-ajankorona-virus-covid-19>. Luettu: 1.5.2020

Terveyskirjasto. 2020. Lääketieteen sanasto. Luettavissa: https://www.terveyskirjasto.fi/terveyskirjasto/tk.koti?p_artikkeli=ltt02478. Luettu: 1.5.2020

Terveyskirjasto. 2020. Lääketieteen sanasto. Luettavissa: https://www.terveyskirjasto.fi/terveyskirjasto/tk.koti?p_artikkeli=ltt00728. Luettu: 9.5.2020

Terveysten ja hyvinvoinnin laitos THL. 2020. Tilannekatsaus koronaviruksesta. Luettavissa: <https://thl.fi/fi/web/infektiotaudit-ja-rokotukset/ajankohtaista/ajankohtaista-koronaviruksesta-covid-19/tilannekatsaus-koronaviruksesta>. Luettu: 1.5.2020 ja 16.5.2020.

Työ- ja elinkeinoministeriö. 2020. TEM:n tilannetietopaketti kokoaa yhteen korona-ajan tiedot yrityksistä, työmarkkinoista ja palveluista. Luettavissa: https://tem.fi/artikkeli/-/asset_publisher/tem-n-tilannetietopaketti-kokoaa-yhteen-korona-ajan-tiedot-yrityksista-tyomarkkinoista-ja-palveluista. Luettu: 16.5.2020

Työsopimuslaki 55/2001.

Valmiuslaki 1552/2011.

Valtioneuvoston asetus valmiuslain 86, 88, 93 ja 94 §:ssä säädettyjen toimivaltuuksien käytön jatkamisesta 308/2020.

Valtioneuvoston asetus valmiuslain 86, 88, 93, 94 ja 109 §:ssä säädettyjen toimivaltuuksien käytön jatkamisesta 174/2020.

Valtioneuvosto. 2020. Hallitus päätti suosituksista koronaviruksen leviämisen hillitsemiseksi. Luettavissa: https://valtioneuvosto.fi/artikkeli/-/asset_publisher/10616/hallitus-paatti-suosituksesta-koronaviruksen-leviamisen-hillitsemiseksi. Luettu: 16.5.2020.

Valtioneuvosto. 2020. Mitä yli 70-vuotiaan pitää ottaa huomioon koronavirustilanteessa? Luettavissa: https://valtioneuvosto.fi/artikkeli/-/asset_publisher/1271139/mita-yli-70-vuotiaan-pitaa-ottaa-huomioon-koronavirustilanteessa-. Luettu: 10.5.2020

Valtioneuvoston asetus valmiuslain 118 §:ssä säädettyjen toimivaltuuksien käyttöönotosta. 2020. Luettavissa: https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/JulkaisuMetatieto/Documents/M_9+2020.pdf. Luettu: 10.5.2020

Yrittäjät. 2020. Koronatuot yrityksille. Luettavissa: <https://www.yrittajat.fi/yrittajat/kaikki-koronasta-yrittajalle/a/yrityksen-sopimukset-talous-ja-korvaukset/korona-ja-yrityksen-rahoitus/koronatuot-yrityksille-626133>. Luettu: 16.5.2020